

do pracovního procesu, kvantitativní ale především kvalitativní vývoj vzdělávací soustavy, komplikující se situace ve využití vzdělání a kvalifikace ve výrobní praxi atd. Takto společensky a ekonomicky určené pojetí člověka jako pracovní síly je již samo o sobě problémem. Paradoxně totiž výše naznačený extenzivní model znamená v praxi této společnosti a její ekonomiky snahu o rychlé a intenzivní vyčerpání lidských životních sil a nikoli o jejich pěstování, dlouhodobé a systematické rozvíjení a uplatňování. Ekonomická politika snažící se o maximalizaci výstupů při současné minimalizaci vstupů, či lépe vkladů, je zřejmě všeobecně krátkozraká. Ve vztahu k pracovní síle je ovšem přinejmenším v historické perspektivě hazardem.

Naskytá se pochopitelně otázka, jaký je vztah mezi tímto základním společenským, politickým a ekonomickým pojetím pracovní síly problematikou lidského zdraví, respektive zdravotnictvím. Vliv tohoto pojetí na zdravotní péči a zdravotní stav populace je jednou z nejkritičtějších a přitom nejzjevnějších, tedy i nejkorozivněji ilustrativních stránek společenského určení člověka. V konkrétní společenské praxi, zcela v rozporu se základními teoretickými postuláty, se de facto zdraví definovalo jako určitá "materiální" hodnota vztahovaná ke konkrétnímu postavení člověka jako pracovní síly ve společenské dělbě práce, výrobě, v pracovním procesu; jako materiální hodnota v extrémním případě vyjádřitelná penězi, mírou "zisku" apod. Někdy se dokonce stimulují a ocennují "zbočiny" vůči vlastnímu zdraví člověka páchané například ve prospěch intenzifikace výroby, "mimořádných" pracovních výkonů, suplování technických a technologických nedostatků, omezených investic. Typické je finanční vyrovnání uplatňované v některých oblastech Severočeského kraje jako kompenzace katastrofických dopadů ekologické situace a vlivů extrémizované průmyslové výroby na zdraví člověka. Přitom ponecháme stranou diskusi o adekvátnosti míry tohoto finančního "ocenění" - představitelná, a mimo jiné ve svých etických souvislostech hrozivá, je tato skutečnost sama o sobě.

Péče o zdraví, a tedy zdravotnictví jako její základní instituce, je přitom zcela adekvátní celkovému systému společenské výroby a společenských vztahů. Funkce a postavení zdravotnictví je plně odrazem a projevem "pojetí" člověka, pracovní síly a její reprodukce. Implikováno až absurdum, zdravotnictví vlastně v současnosti vystupuje čím dál více jako instituce ex post řešící /nebo jen snažící se řešit/ především a v podstatě pouze nejvýraznější vlivy různých negativních faktorů, zásadně daných společenskými a výrobními vztahy, na individuální zdraví.

Na druhé straně se ovšem základní společensko-ekonomické momenty charakterizující naši společnost promítají a reprodukují ve zdravotnictví samém, v jeho struktuře, vnitřních vztazích, každodenním chodu, v práci lékařů i ostatního zdravotnického personálu, v jejich vzájemných vztazích s pacienty atd. V dokumenty Charty 77 je v tomto směru zminována řada konkrétních negativních prvků. S některými názory by bylo v tomto případě možné polemizovat. Konkrétně jeden z nejzávažnějších a přitom nejdiskutovanějších je formulovaný model kariéry, profesionálního růstu, kontaktů s rozvojem vědního oboru atd., zvláště v souvislosti s tzv. společensko-politickou aktivitou a angažovaností. Některé podstatné detaily jsou zřejmě opomenuty, ale to vše není podstatné. Rozhodující je skutečnost, že zdravotnictví jako takové je jaksi "dvojjedině" propojeno s daným společenským a ekonomickým systémem. Jednak ve smyslu obsahu práce, jednak jejím charakterem; jinak řečeno, práce ve zdravotnictví je společensky určena jednak tím co dělá, jednak jak a za jakých podmínek tato práce probíhá.

Zdravotnictví samo o sobě není s to "překročit stín" ekonomických a společenských struktur a vztahů, v jejichž rámci existuje a které zpětně reprodukuje a rozvíjí. To je konečně i ve zdravotnickém dokumentu implicitně obsaženo. Jako by se ovšem poněkud zapomínalo, že podstatným problémem této společnosti není zdravotnictví, nýbrž lidské zdraví. Rozhodně nejde o problém typu "slepice-vejce". Společensky definované pojetí zdraví a tedy i zdravotnictví neopravení z toho, že by společensko-politický systém učinil z člověka "nedělitelný a v podstatě nevitáný přívahek abstraktních zákonů svého fungování". Naopak, člověk je konkrétní

Historickou praxí této společnosti definován jako podstatný a rozhodující prvek, nikoli však v první řadě jako subjekt, ale spíše jako ekonomický zdroj. Extrémně řečeno; nikoli jako všestranně a harmonicky se rozvíjející osobnost, nýbrž jako stále "zužující" se reprodukující pracovní síla.

Zdravotnictví jako instituce je tedy pouze odrazem, ale i nástrojem tohoto společensko-ekonomického procesu.

-23-

X X X

Dr. Raedemír Malý: K diskusi o dokumentu Charty 77 č. 11/84 nazvaném "Právo na dějiny".

1/ Doznívám se, že většinou diskutujících není jasné, o co v dokumentu na prvním místě jde. Nechce být precizní seminární práci posluchačů III. nebo IV. ročníku na fakultě, nýbrž apelem, výzvou zejména k mladé generaci, u níž má podnítit zájem o české dějiny, poněvadž škola jí tento obor dokáže spíše znechutit než pro něj nadchnout. Vítám dokument a jsem mu vděčný hlavně za to, že upozorňuje publikum na kořeny, ze kterých vyrůstáme a na náš dluh vůči minulosti, resp. vůči našim předkům, především těm, o nichž se smí psát nebo mluvit pouze negativně nebo vůbec ne. Nechápu proto, proč by měla být předkládána úvaha na zrušení platnosti elaborátu jako dokumentu, jak navrhuje J. Vydráň.

2/ Tím méně chce dokument oživovat některé ze stanovisek dřívějšího velkého sporu o smysl českých dějin mezi Masarykem a Pekařem. Pokud dokumentu rozumím, jde jeho autorům o to, aby se Češkové k některému pojetí vnitřně přihlásili a nechtěli jen přítomnosti, přičemž ani na jednom místě nepreferují Pekařovo pojetí proti koncepci Masarykově. Pokud kritizují vakuum oficiálního výkladu českých dějin v nejstarším období, poznamenaným katolickým křesťanstvím, respektive jeho falešný výklad, pokud totéž vztahují na "absurky, šlechtu a baroko, v čem je tu "integrální katolické pojetí, vycházející z duchovního odkazu Jaroslava Durycha.?" Myslím přece, že toto vakuum vidí každý, kdo se jen trochu historií zabývá, ať už se hlásí k pekařovskému nebo masarykovskému pojetí českých dějin, a uznávají tento fakt i přes všechny námitky čtyři historikové, kteří vyjádřili k dokumentu své v podstatě záporné stanovisko. Jestliže tedy autor kritického hlasu pod názvem "Svár dvou pojetí..." ze dne 30.6.1984 řadí dokument k Durychovu katolicko-pravicovému pohledu na české dějiny nebo dokonce ztotožňuje s postojem Jehličkovým, pak se domnívám, že má příliš velké oči a podobá se dle staré anekdoty "slepému v uzavřené místnosti, hledá tam černou kočku, která tam není, on však křičí, že ji má". Dokument pouze upozorňuje, že náboženská oblast, resp. oblast katolického křesťanství a jeho vlivu na české dějiny, je v naší oficiální historiografii zanedbávána. Toto je fakt, který nikdo neoddiskutuje a jeho konstataování nespadá ani do Durychova nebo Jehličkova nebo jakéhokoliv jiného pojetí českých dějin. Je prostě pouhým konstataováním skutečnosti a ničím jiným.

3/ Čtyři historikové podali své věcné připomínky, které nebudu opakovat. Sám jsem historikem a k jejich argumentaci se připojuji, nicméně rozeháním se s nimi v jejich apriorním odmítnutí dokumentu. Aniž bych zpochyboval, že autoři dokumentu se měli s odbornými historiky poradit, aby i po odborné stránce všechno "sedělo", přece jen ne ovažují faktografické chyby tam obsažené za to nejdůležitější a podstatné. Co považují za podstatné a v čem vidím hlavní smysl dokumentu, jsem vyjádřil v předcházejících bodech. Znova bych ale polemizoval se zmíněnými čtyřmi historiky, že v textu dokumentu vidí něco, co pravděpodobně autoři ani nezamýšleli. Dokument mluví o "oficiální historiografii" samozřejmě negativně. Jestliže se zmínění čtyři rozhořčují nad výrazem "několik poetivých historiků", jakoby většina byla nepoetivá, pak bych chtěl poznamenat, že těch historiků, kteří vědecky pracují, jsou přece tisíce. Vyčítá se z vlastní zkušenosti práce historika v muzeu začátkem 70. let, mohu s klidným svědomím říci, že většina jich /ne snad zduřelí, jak